

GÖÇ YÖNETİMİNDE YEREL DÜZEYDE KOORDİNASYONU GÜÇLENDİRME ÇALIŞTAYI

07 Kasım 2016

Şanlıurfa, TÜRKİYE

Açılış Konuşmaları

Mehmet DUMAN, Birleşmiş Kentler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA) Genel Sekreteri, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) Yönetim Kurulu Başkanı

Abdulkadir AÇAR, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

“Şanlıurfa’da Göç Olgusu” Oturumu

Hülya ALPER, WALD Akademi Direktörü (Moderatör)

Ümran BİLİM, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Başkanışmanı

Yrd. Doç. Dr. Mahmut KAYA, Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Mahmut KIRIKÇI, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı

Çalıştay Kolaylaştırıcıları

Doç. Dr. M. Murat ERDOĞAN, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Müdürü
Hacettepe Üniversitesi AB Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi Müdür Yardımcısı

Doç. Dr. Metin AKSOY, Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Esra SİVEREKLİ, Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı

ÇALIŞTAY RAPORU

“Göç Yönetiminde Yerel Düzeyde Koordinasyonu Güçlendirme Çalıştayı” 7 Kasım 2016’da UCLG-MEWA Sosyal İçerme Komitesi Eş-Başkanı olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi’nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir.

Tematik çalışma alanları göç, mülteciler ve Suriyeliler olan sivil toplum kuruluşlarının, en fazla Suriyeli ağırlayan şehirlerden ilgili yerel yönetimlerin ve göç alanında akademik çalışmalar yapan üniversitelerin katıldığı Çalıştay’a AFAD ve Kızılay başta olmak üzere 55 kurumdan yaklaşık 150 temsilci katılım göstermiştir.

Açılış konuşmasını UCLG-MEWA Genel Sekreteri ve WALD Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Duman ile Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Abdulkadir Açar’ın yaptığı Çalıştay, açılış konuşmalarının hemen ardından moderatörlüğünü WALD Akademi Direktörü Hülya Alper’in yaptığı “Şanlıurfa’da Göç Olgusu” oturumu ile devam etmiştir. Oturumda Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Başkanışmanı Ümran Bilim “Göç Olgusunda Kadın”; Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kaya “Şanlıurfa’daki Suriyeli Mülteciler; Uyum-Çatışma ve Beklentiler”; Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Mahmut Kırıkçı ise “Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi’nin Suriye Krizindeki Vizyonu” temalı konuşmalarını gerçekleştirmişlerdir.

Yuvarlak masa tartışmaları ile devam eden Çalıştay, yerel yönetimler ile göç yönetimini destekleyen sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve tecrübelerinin paylaşılmasına, yerel yönetim-kamu-sivil toplum ortaklığında sağlanacak etkin ve sürdürülebilir koordinasyonun tartışılmasına ve öneriler sunulmasına imkân veren bir ortam oluşturmuştur.

Rapor, yasal mevzuat ve genel durum değerlendirmesi; Çalıştay’a katılan sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetim temsilcilerinin tartışma eksenlerindeki tespitleri ve önerileri; değerlendirme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 16. Maddesi, "temel haklar ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir" hükmünü taşımaktadır. Bu hüküm, yabancılar hukukunda, yabancıların haklarının diğer hukuki düzenlemelerle değil, yalnız kanunla düzenlenebileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, hüküm; çıkarılacak kanunların Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. Maddesinde sayılan uluslararası hukukun bağlayıcı kaynakları olan uluslararası antlaşmalara, örf ve adet hukuku kurallarına ve genel hukuk ilkelerine aykırı olamayacağını da ifade etmektedir. Bu düzenlemelere paralel olarak 10.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı belirlenerek yabancı haklarının kanun niteliğindeki düzenlemeyle çerçevesi çizilmiş ve bu amaçla İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur.

Türkiye 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne taraf ülkelerden biridir ve 1967 tarihli Ek Protokol'e "coğrafi sınırlama" ile taraf olmuştur. Buna göre, Türkiye sadece Avrupa ülkelerinden gelen ve ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağı endişesi ile iltica talebinde bulunanlara mülteci statüsü vermektedir. Avrupa dışından gelenlerin başvurularını ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile birlikte değerlendirmekte ve mülteci statüsü verilmesi kararlaştırılanları Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği aracılığıyla üçüncü ülkelere yerleştirmektedir. Türkiye, bu çerçevede, Suriyeli sığınmacılara mülteci statüsü vermemiş ve her ne kadar uluslararası hukukta karşılığı olmasa da onları "misafir" olarak tanımlamıştır. Ekim 2011 tarihinden itibaren, Suriyeli "misafirlerini" İçişleri Bakanlığı 1994 Yönetmeliği'nin 10. Maddesi gereğince "geçici koruma rejimi" ne aldığını ilan etmiştir. Asgari uluslararası standartlarla uyumlu olan bu rejim; açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması, kamplarda barınma ve diğer temel hizmetlerin sunulması ilkelerini içermektedir.

Günümüz küresel göç sürecinin dünyadaki en etkili dalgasını oluşturan "Suriyeli Göçü"nden coğrafi konumu nedeniyle yakından etkilenen illerden birisi Şanlıurfa olmuştur. Kalkınma Bakanlığı tarafından belirlenen İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'ye göre, Güneydoğu Anadolu Projesi illeri içinde ve TRC2 grubunda yer alan Şanlıurfa, nüfus ölçütü bakımından gerek Türkiye'de, gerekse GAP illeri içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. TÜİK verilerine göre, 2007 yılında 1.523.099 olan il nüfusu, 2013 yılı itibarıyla 1.801.980 olmuş ve nüfus artış hızı 2007-2008 döneminde binde 33 iken (Türkiye ortalaması binde 13.1) 2012-2013 döneminde binde 22.4 (Türkiye ortalaması binde 13.7) olarak gerçekleşmiştir. 31 Aralık 2011 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre Şanlıurfa ili nüfusu, büyüklük olarak 9. sırada yer almıştır. Bu durum Suriyeli göçmen tablosu ile birlikte değerlendirildiğinde ilde ortaya çıkan sosyal politikadaki değişim (toplumsal uyum başta olmak üzere) ve ekonomi politikalarındaki değişim (işgücü ve istihdam politikaları başta olmak üzere) önemli bazı çalışmaları zorunlu kılmıştır. "Göç Yönetiminde Yerel Düzeyde Koordinasyonu Güçlendirme Çalışmayı" yarattığı stratejik sonuçlar bakımından büyük bir öneme sahip olan bu çalışmalardan birisini oluşturmaktadır.

İnsani müdahale konusu bireylerin zarar görmesini engellemek üzere oluşturulmuş bir mekanizmadır. Dünyanın birçok yerinde; Irak'ta, Somali'de, Bosna'da ayrı bir karşılığı var iken Suriye'de bu ülkelerdekine benzer ve olması gereken karşılık ortaya çıkmamıştır. Bu durum Suriye göç krizini daha da derinleştirmiş ve sosyal, ekonomik ve siyasal boyutlu bir karmaşa haline getirmiştir. Bu bağlamda, "Göç Politikaları"nın belirlenmesi ve uygulanması kapsamında "İnsani Müdahaleye Dayanıklılık Getirmede Çok Paydaşlı Müdahale ve Yerel Yönetimlerin Rolü" tamamlayıcı özelliğe sahiptir. Özellikle göç olgusunun küresel nitelik kazandığı günümüz dünyasında; bu politikaların amaca eşlik edecek şekilde uygulanmasında **iç ve dış paydaşların birlikteliği** büyük öneme sahiptir.

2. TESPİTLER VE ÖNERİLER

Çalıştay'da kurumların tanıtılması ve göç çalışmalarını destekleyen kurumlar arası işbirliği tecrübelerinin haritalandırıldığı ilk oturumun hemen ardından, ikinci oturumda insani müdahaleye dayanıklılık getirmede çok paydaşlı müdahale ve yerel yönetimlerin rolünün nasıl olacağı noktasında yerel yönetimlerin dâhil olduğu çalışmalar için uygun ortamın geliştirilmesi adına öneriler sunulmuş; gereken somut adımların ne olduğu tartışılarak yol haritasının hazırlanması için merkezi yönetime, yerel yönetimlere, yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarına ve uluslararası kuruluşlara sunulan öneriler tartışılmıştır.

2.1. Mevcut Durum: Kurumlar Arası Koordinasyon Eksikliği

Çalıştay'ın katılımcıları arasında yer alan sivil toplum kuruluşları, merkezi yönetim kuruluşları, özel sektör kuruluşları ve yerel yönetim birimleri birbirleriyle göç yönetimi anlamında gerektiği ölçüde iletişim halinde olmadıklarını ve bunun ciddi düzeyde koordinasyon yetersizliğine yol açtığını ifade etmişlerdir.

İç ve dış paydaşların etkin katılımı ile gerçekleştirilen Çalıştay'da ortaya çıkan bir diğer önemli saptama, sivil toplum kuruluşlarının birçok faaliyetlerini kendi imkânlarıyla ve gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştiriyor olmalarıdır. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü faaliyetlerde koordineli/planlı devlet desteğinin yetersizliği göze çarpmaktadır. Sivil toplum kuruluşları; özellikle Valilik biriminden destek aldıklarını ifade etmekle birlikte, diğer paydaşlarla olan ilişkilerinin zayıf kalmasının insani yardım planlamasını zayıflattığına da vurgu yapmışlardır.

Özellikle yerel yönetim birimi olarak belediyelerin lojistik altyapısının yeterli olmaması göze çarpan sorunlar arasında yer almaktadır. Diğer yandan, insani yardım politikalarının uygulanmasında etkili olan kamu personelinin seçimi konusunda, konuya duyarlı insanların aktif olması da önemli gereklilikler arasında önemini korumaktadır.

Öneriler

- İnsani yardımda bulunan kuruluşların tamamını kapsayan “Merkezi Koordinasyon Kurulu”nun Valilik nezdinde oluşturulması önemli bir eksikliği ortadan kaldıracaktır.

2.2. Mevcut Durum: Kamu-Özel-Gönüllü Kuruluşların İletişimsizliği

Suriyeli vatandaşlara yönelik uygulanan insani yardım politikalarının başarıya ulaşmasında bu bireylere etkin bir şekilde ulaşımın sağlanmasının önemli bir payı vardır. Bu bağlamda Suriyeli vatandaşların tamamını kayıt altına alabilecek ve insani yardım kuruluşlarının gerçekleştirdiği faaliyetlerin ve bu faaliyetlere yönelik istatistikî verilerin tamamının yer aldığı ve paydaşlar tarafından kolaylıkla ulaşılabilir olması gereken “Ortak Kayıt Sistemi” ile “Ortak Veri Tabanının” bulunmaması temel eksikliklerdir.

Öneriler:

- Suriyeli vatandaşların tamamını kayıt altına alabilecek “Ortak Kayıt Sistemi”nin oluşturulması gerekmektedir. Bunun için, ortak iletişim sistemleri üzerinden kayıtların yapılması tüm resmi ve yerel kurumlarda (imkânlar ölçüsünde sivil toplum kuruluşlarında) kolaylık ve Suriyeli vatandaşlara ulaşılabilirliği sağlayabilecektir. Böylece tüm kurumların aynı veriyi kullanması ortak sayılabilecek sorunların önemli bir kısmının aşılmasını sağlayabilecektir.
- Ortak veri tabanı uygulaması ile aynı zamanda paydaşlar arasında konu hakkında etkili iletişim ve etkileşimi de (yönetişim) olanaklı kılacaktır. Bu durum, gerçekleştirilen faaliyetlerin tekerrürü ve/veya yetersizliği sorununu da ortadan kaldıracaktır. Bu bağlamda, gerekli mevzuatların daha hızlı gerekçelendirilerek sistematik ve merkezi bir düzenleme ile oluşturulması, Suriyeli vatandaşların göç politikalarına ilişkin (konuya ilişkin) hususi yasal düzenlemelerin yapılması ve gerekli kaynak yapısının buna göre oluşturulması büyük öneme sahiptir.
- Türkiye’ye göçün başlangıç tarihinden bu yana gerçekleştirilen çalışmaların tamamının bir envanterinin çıkartılarak, genel durum değerlendirmesinin yapılması günümüze kadar geçen süreçte neler yapıldığının ve/veya yapılamadığının gerekçeli analizine imkân sağlayabilecektir.

2.3. Mevcut Durum: Kaynak Planlaması Gerekliği

İnsani yardımların planlanması ve etkin sunumu konusunda en önemli gerekliliklerden bir diğerini oluşturan **kaynak edinimi ve dağılımı** konusunda özellikle belediyelere devlet gelirlerinden verilen yardımların “nüfus” kriteri dikkate alınarak aktarılmasına rağmen, Suriyeli nüfusun bu hesaplama dâhil edilmemesi en fazla dikkat çekilen husustur.

Öneriler:

- Devlet tarafından konuya ilişkin kamu kurum ve kuruluşlarına ve yerel idarelere yapılan kaynak aktarımının Suriyeli vatandaşların illerdeki dağılımı esas alınarak yapılması hizmet sunumunda kolaylık sağlayabileceği gibi, kaynak sorununun çözümünde de etkili olabilecektir. Bu bağlamda, devletin sınır bölgelerine yakın alanlarda “**mülteci bütçesi**” adı altında sadece sığınmacı yabancılara yönelik harcamaları için ayıracağı bir fonun oluşturulması gerekliliği Çalıştay sonucunda ortaya atılan önemli önerilerden birisini oluşturmuştur.

2.4. Mevcut Durum: İç-Dış Paydaşların Birlikteliği

Özellikle Suriyeli vatandaşlar ile birlikte yaşamadan dolayı ortaya çıkan güvenlik ve çok eşlilik gibi sosyal içerikli sorunlar daha fazla büyümeden gerekli önlemlerin sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde alınması gerekliliği Çalıştayın ana temalarından birisini oluşturmuştur.

Suriyelilere yönelik insani yardım programlarının planlanması ve gerçekleştirilmesinde uluslararası sivil toplum kuruluşları da önemli bir paya sahip olmuştur. Bu kuruluşlar ağırlıklı olarak; sağlık, kadınların korunması, temiz suya erişimin sağlanması, mesleki eğitimlerin verilmesi, giyim ihtiyacının karşılanması vb. alanlarda destekleyici yardım hizmetlerinde bulunmaktadır. Ayrıca ilgili kuruluşlar proje destek ofisleri aracılığıyla, göç sorununun beraberinde getirdiği olumsuzlukların giderilmesi amacıyla çeşitli alanlarla proje üretimini sağlamaktadır. Bu kuruluşlar yerel yönetim birimleri ve diğer uluslararası kuruluşlar ile irtibatlı olarak başta Türkçe eğitimi olmak üzere çeşitli alanlarla faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Öneriler:

- Suriyeli misafirler ve diğer yabancı uyruklu misafirlerin Türkiye'deki yaşamlarına adaptasyon sürecinde uygulanması gereken politikaların sivil toplum kuruluşları ile ortaklaşa belirlenmesi ve göç nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesinde ortak çözüm yollarının üretilmesi gerekmektedir.
- Özellikle yerel yönetim birimleri kapsamında geçerliliği olan kanuni düzenlemelerde "yabancıları" kapsayan maddelerin düzenlenmesi; uygulama boyutuyla da her resmi ve yerel kurumda "**Suriye Masası**"nın oluşturularak iletişimde bütünlüğün sağlanması ortaya çıkabilecek bu sorunların minimuma inmesinde etkili olabilecektir.
- Yerel yönetim birimlerinin bu kuruluşlar ile olan koordinasyonundaki yetersizliğin giderilmesi, uluslararası sivil toplum kuruluşlarının daha etkin ve verimli çalışmasını sağlayabilecektir.
- Uluslararası sivil toplum kuruluşları ile ulusal sivil toplum kuruluşlarının işbirliğine yönelik girişimleri arttırılmalıdır.

2.5. Mevcut Durum: Suriyeli Vatandaşlardan Aktif İşgücü İçerisinde Yer Alan Çalışma Çağındaki Bireylerin İş Hayatına Entegrasyonu

Sivil toplum kuruluşları insani yardım konusunda kayda değer katkılar ve bu alandaki bireyleri üretime dâhil ederek katma değer yaratan kuruluşlar pozisyonunda göç yönetiminde yer alan aktörleri oluşturmuşlardır. Bu bağlamda, sadece şehir hayatına dâhil olan Suriyeli vatandaşları değil, aynı zamanda kamp hayatı içerisinde yaşamlarını sürdüren Suriyelilere yönelik çeşitli eylem politikaları uygulamışlardır. Bir kısmı, kampta yaşayan Suriyeli kadınlara ve/veya gençlere yönelik "iş edindirme" ve bunu yaparken de "ürün çıktısı yaratarak üretime katkı sağlama" misyonunu açtıkları çeşitli kurs programları ile (dikiş, el işi, çeşitli mikro ölçekli atölyeler vb.) üstlenmiştir. Böylece; bu alanlarda yabancı vatandaşlara yönelik verilen eğitimin amacı, bir yandan eğitilmiş bireyler yetiştirmek iken, diğer yandan bu bireyleri iş hayatına dâhil ederek topluma kazandırmaktır. Şüphesiz bu durumda; ülkedeki mevcut yatırım, üretim ve pazarlama olanaklarının yeterliliği önemli bir ölçüttür.

Suriyeli ve diğer yabancı uyruklu vatandaşların ekonomik sürece entegre edilmeleri ve özellikle Suriyeli vatandaşların işgücü piyasalarına dağılması ile birlikte ortaya çıkan kayıt dışı istihdam ile mücadele ve bu durumdan yerel işgücü piyasalarının olumsuz etkilenmesini önlemek amacıyla gerekli önlemlerin alınması gerekliliği Çalıştay'ın ana eksenlerinden birini oluşturmuştur.

Öneriler:

- Suriyeli vatandaşlara yönelik verilmesi gereken temel ve mesleki eğitimin paydaşlarla birlikte planlanarak, bu vatandaşların işgücü piyasalarına kayıtlı olarak entegre edilmeleri mülteci sorununun ekonomik ve sosyal yönlerden önemli boyutta çözümü olarak değerlendirilmektedir.
- İstihdam edilebilirliğin önündeki engellerin kaldırılarak istihdam içerikli projelerin önceliklendirilmesi ve bu projelerin kendi içerisinde de illeri esas alacak şekilde önceliklendirilerek bütçelendirilmesi gerekmektedir.
- Suriyeli vatandaşlar bağlamında, sadece eğitim ve mesleki yeterlilik seviyesi düşük bireylere yönelik politika uygulamaları değil aynı zamanda eğitim ve mesleki yeterlilik seviyesi belirli bir düzeyde olan bireylere yönelik politikaların geliştirilmesi de oldukça önemlidir. Şöyle ki, eğitim düzeyi yüksek ve dil bilgisine sahip olan Suriyeli vatandaşlar için milli eğitim sistemine katkı sağlayacak şekilde düzenlemelerin yapılması, bir yandan bu bireyleri topluma kazandırabilecekken, diğer yandan toplumun bu bireylerden yararlanmasını olanaklı kılacaktır.

2.6. Mevcut Durum: Sosyal Uyum Sorunu

Türkiye'ye Nisan 2011 tarihinden itibaren başlayan ve başta Suriyeli olmak üzere yabancı uyruklu vatandaşların göçü beraberinde bazı toplumsal olumsuzlukları getirmiş ve bu olumsuzlukları ortadan kaldırmaya yönelik düzenlemelerin yapılması zorunlu hale gelmiştir.

Öneriler

- Suriyeli kadın sığınma evlerinin açılması, Suriyeli çocuk kreşlerinin faaliyete geçmesi, Suriyeli vatandaşlara yönelik eğitimlerin sadece bu vatandaşların yer aldığı ve yine Suriyeli eğitimci tarafından verilmesi gibi uygulamalar söz konusu uygulamalara örnek teşkil edebilir.
- Suriyeli vatandaşların toplumsal yaşama adaptasyonunun kolaylaştırılmasını sağlamak amacıyla, sosyal yaşam alanlarında bu bireylere yönelik kendi dillerinde yapılmış bilgilendirme levhalarının yer alması, dil uyumlu kütüphanelerin oluşturulması, yerel medya kanallarının geliştirilmesi ve kitle iletişim araçlarından yararlanılarak gerekli yönlendirmelerin yapılması toplumsal olumsuzlukların giderilmesi anlamında sonuç getirebilecek uygulamalar arasında sayılabilir.
- Toplumsal uzlaşma çift yönlü bir süreç olduğundan, bu süreçte yerli halka yönelik bilinçlendirme ve uyum toplantı ve faaliyetlerinin düzenlenmesi ve emsal teşkil edecek model önerilerinin toplumla paylaşımını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

2.7. Mevcut Durum: Göç Politikalarında Yönetmel Başarının Sağlanması Gerekliliği

Göç politikalarında yönetmel anlamda ortaya çıkan faaliyetlerin yerine getirilmesi amacıyla 2013 yılında kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün, birçok konuda görevlerini tam anlamıyla yürütmekte zorlanmakta olduğu iddia edilmiştir.

Öneriler:

- Göç Bakanlığı'nın kurulması ile insani yardım perspektifinde ortaya çıkan kurumlar arası koordinasyon eksikliği/yetersizliğinin de giderilmesinde etkili olabilecektir. Diğer yandan söz konusu kurum, sadece hizmet ve faaliyetlerin yönetimi anlamında değil, aynı zamanda kaynakların bu konuda yönetimi anlamında da önemli sayılabilecek bir misyon üstlenebilecektir.
- Yerel yönetim birimlerinde mültecilerle ilgili birim kurulması gerektiği bir diğer öneridir.

2.8. Mevcut Durum: Suriyeli Vatandaşlara Yönelik Bilgilendirme ve Yaşam Alanlarının Oluşturulması

Suriyeli vatandaşların kendi aralarındaki dayanışma ile oluşturmuş oldukları sivil toplum kuruluşları da, yerel sivil toplum kuruluşlarında olduğu gibi bazı sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Gerçekleştirilen Çalıştay ile ulaşılan önemli bir bulgu niteliğindeki bu durum, Suriyeli sivil toplum kuruluşlarının insani yardım ve dayanışmayı sağlamalarına engel olması açısından üzerinde önemle durulması gereken bir sorundur. Söz konusu birimlerin kamu ve yerel birimlerle irtibat kurma noktasında karşı karşıya kaldığı sorunlar (Ör; Suriyeli vatandaşlardan oluşan *Âlimler Heyeti*'nin üç yıldır faaliyet göstermesine rağmen henüz hiçbir resmi kurum ile temasa geçememesi ve görüşme taleplerine olumlu yanıt alamamaları) ve ihtiyaçlarını ilgili birimlere aktaramaması bu birimler tarafından ifade edilen çarpıcı hususlardır.

Öneriler:

- Kimlik ve hukuki haklara ilişkin düzenlemelerin yapılması, evliliklerin resmi kayıt altına alınması, Suriyeli vatandaşların diploma denkliklerine ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması, işyeri açma ve çalışmaya ilişkin işlemlerin Suriyeli vatandaşlar için kolaylaştırılması, Suriyeli yaşlı vatandaşlara yönelik ulaşım vb. alanlarda ayrıcalıklı düzenlemelerin yapılması talepleri Suriyeli vatandaşların oluşturduğu sivil toplum kuruluşları tarafından ortaya konulan ve dikkate alınması gereken tespitlerdir.

2.9. Mevcut Durum: İnsani Yardımların Planlanması Gerekliliği

Yapılan yardımların, kaos ortamında amacından saparak ulaştırılması gereken bireylere ulaştırılamaması veya farklı amaçlarla kullanılması önündeki engellerin kaldırılması açısından "yardımların planlanması" büyük bir öneme sahiptir.

Belediyeler ise, özellikle sosyal ihtiyaçların giderilmesi ve altyapı sorunlarının çözümü noktasında sivil toplum kuruluşları ile birlikte aktif bir çalışma potansiyeli sergilemektedirler. Buna rağmen, insani yardımların planlanması noktasında sivil toplum kuruluşları ve yerel örgütlerle yapılması gereken koordinasyon yetersizliği göze çarpmaktadır.

Öneriler:

- Yabancı uyruklu vatandaşlara yönelik gerçekleştirilen yardımların denetimi konusunda gerekli yetkinin yerel yönetim birimlerinde olması gerekmektedir.
- Amacına ulaşması bakımından insani yardımların planlanmasında yardımların “nitelik” ve “nicelik” itibarıyla doğru saptanması gerekmektedir.
- İnsani yardım süreklilik göstermelidir.

SURİYELİ GÖÇ SORUNU VE İZLENİMLER

TESBİT	YORUM	ÖNERİ
Koordinasyon Yetersizliği	Göç politikasının etkin ve başarılı uygulanmasını güçleştirmektedir.	Valilik bünyesinde tüm kurumların bu konuyla ilgili iş ve işlemlerinin tek yerden takibinin yapılabileceği merkezi bir birimin kurulması
Kamu-Özel-Gönüllü Kuruluşların İletişimsizliği	İnsani yardımların planlanmasını güçleştirmekte ve verimi düşürmektedir.	Ortak network sisteminin kurulması, kurumsal yazışma ve görsel medya araçlarından yararlanılması
Kaynak Planlaması Gerekliliği	Kaynakların nüfus ile orantılı dağılımında göç eden vatandaşların sayısının dikkate alınmaması hizmetlerde kalite ve verimliliği düşürmektedir.	Kaynak dağılımının “Suriyeli nüfus” miktarının da dikkate alınarak yapılması
İç-Dış Paydaşların Birlikteliği	Ulusal ve uluslararası aktörlerin birlikteliği küresel nitelik taşıyan göç sorununun çözümünde daha etkili olabilecektir.	Uluslararası aktörlerin faaliyetlerinin ulusal aktörler tarafından izleniminin sağlanması
Suriyeli Vatandaşlardan Aktif İşgücü İçerisinde Yer Alan Çalışma Çağındaki Bireylerin İş Hayatına Entegrasyonu	Sığınmacı bireylerin iş hayatına dahil olmaması toplumsal barışı önemli ölçüde zedelemektedir.	Dil ve mesleki eğitimlerini tamamladıktan sonra üretime dahil olarak katma değer yaratacak uygulamaların yapılması

Sosyal Uyum Sorunu	Suriyeli vatandaşların sosyo-kültürel ve ekonomik yapılarından kaynaklanan farklılık uyumu güçleştirmektedir.	Öncelikle Türkçe dil eğitimi verilerek, takiben meslek edindirme kurslarının verilmesi ve sonrasında da psikolojik destek çalışmalarının yapılması
Göç Politikalarında Yönetmel Başarının Sağlanması Gerekliği	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün etkin çalışmaması göç politika uygulamalarını başarısızlığa uğratmaktadır.	Göç Bakanlığı'nın kurulması
Suriyeli Vatandaşlara Yönelik Bilgilendirme ve Yaşam Alanlarının Oluşturulması	Suriyeli vatandaşların entegrasyon sürecine tabii tutulmadan toplumsal yaşama dahil olması toplumsal sorunlara yol açmaktadır.	Yazılı ve görsel medya organlarından yararlanılarak Suriyeli vatandaşlara yönelik açıklayıcı ve bilgilendirici toplumsal kuralların dikte edilmesi
İnsani Yardımların Planlanması Gerekliği	Yardımların planlama yapılmadan dağıtılması yetersizlik ve/veya israfa neden olmaktadır.	Yerel yönetim birimlerinden belediyelerin insani yardımların planlanması konusunda belirleyici/tamamlayıcı rol üstlenmesi
Yabancı Sığınmacılara Yönelik Yasal Mevzuatın Yeterli ve Etkili Hale Getirilmesi	Yerel yönetim yasalarında sığınmacılara yönelik düzenlemelerin yer almaması göç politikalarının yönetiminde başarısızlığa yol açmaktadır.	Yerel yönetim yasaları diğer ilgili mevzuatın yabancılara ilişkin düzenlemeleri de içerecek şekilde yeniden yapılandırılması

3. DEĞERLENDİRME

Rapor, genel hatlarıyla şehirlerin göçün odak noktası olduğu gerçeği ışığında, göç dalgasının şehirleri nasıl etkilediği, göç politikalarının yerel düzeyde nasıl şekillendiği, göç yönetiminde ilgili aktörlerin göç politikalarının geliştirilmesinde ve uygulanmasındaki sorumlulukları, durum tespitleri, beklentileri ve çözüm önerileri ile ilgili bir içerik sunmaktadır.

Göç politikaları ve göç stratejilerinin gerçekte topluma nasıl yansıdığını anlayabilmek için merkezi yönetim tarafından alınan kararların yerel düzeyde nasıl uygulandığının, toplumu nasıl ve hangi ekseninde etkilediğinin, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere kilit aktörlerin üstlendikleri rollerin ve sorumluluk alanlarının nasıl şekillendiğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bölgemizde “işbirliği” kültürünün fazla gelişmiş olmadığı, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının, merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin, kamu kurumlarının ve uluslararası kuruluşların aralarındaki diyalog, etkileşim ve koordinasyonun geliştirilememiş olması; yerel yönetimlerde ise bazı birimlerin kurumsal yapı içerisinde oluşturulamaması, bu noktada çok paydaşlı bir göç yönetim modelinin oluşturulması ve uygulanması gerektiği Çalıştay'da genel izlenim olarak ortaya koyulmuştur.

Çalıştay'da dile getirilen sorunların temel bağlantı noktası olarak vurgulanan göç politikalarının yerel düzeyde uygulanmasında ve takip edilmesinde kurumlar arası iletişim eksikliği ve koordinasyon zafiyeti, ortak sorumlulukla yönetilmesi gereken göç yönetimini pasif kılmaktadır. Katılımcı tüm kurumların ortak önerisi dahilinde tüm kurumların göçün yönetilmesinde iş ve işlemlerinin takibinin yapıldığı merkezi bir koordinasyon merkezinin kurulması elzem hale gelmiştir. Merkezi Koordinasyon Kurulu dahilinde göçmenlerin ve göçmenlere yapılan insani yardımın ortak bir veri tabanı ve kayıt sistemi dahilinde toplanması ve tüm paydaşların insani yardımın planlanmasında, ulaştırılmasında ve bu sürecin takip edilmesinde ulaşabileceği bir envanter sisteminin geliştirilmesi öncelikli bir ihtiyaç olarak ortaya sunulmuştur.

İnsani yardımların planlanması ve etkin sunumu konusunda en önemli gereklilik olarak kaynak edinimi ve dağılımı konusunda vatandaşa en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin, göç konusundaki sıkıntılarının giderilmesinde, merkezi hükümetlerce maddi açıdan desteklenmeleri gerektiği önemle vurgulanmıştır.

Göç politikaları çerçevesinde Suriyelilere yönelik bilgilendirme ve yaşam alanları oluşturularak toplumdaki olumsuz algının yönetilmesi ve toplumda entegrasyonun ve gerçek bir kültürlerarası ortamın oluşturulması başta yerel kamu idaresi olmak üzere tüm aktörlerin aktif bir biçimde rol alması ile gerçekleşebilir. Göçmenin iş gücü piyasasına erişememesi entegrasyonun önündeki temel engel iken, etkili araçlar ile bu insanların üretime dâhil edileceği ve katma değer yaratabilecekleri uygulamalar geliştirilmelidir.

Göç yönetimi ve entegrasyon süreci tek taraflı bir tasarruf yetkisinde değil; çift yönlü bir kabul iradesi ile mümkündür. Sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve ilgili diğer aktörlerin birbirinden bağımsız bir göç yönetimi modeli ile göçün yönetilmesinde başarılı olamayacakları verilerle ortadadır.

4. SONUÇ

Göç yönetiminde yerel yönetimlerin, kamu kurum ve kuruluşların, merkezi yönetimin, sivil toplum kuruluşlarının göç yönetimi alanında sorumluluklarını ve üstlenebilecekleri rolü ve ilgili aktörlerin karşılaştıkları sorunların, beklentilerin ve çözüm önerilerinin detaylı bir biçimde bir rapor içinde açıklamak oldukça zordur. Ancak göç yönetiminin sadece uluslararası ilişkilerle çözülmesi gerektiğine yönelik bakış açısı sürecin tıkanmasına neden olmaktadır. Oysa günümüzde kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları bu konunun bizatihi yereli ilgilendiren bir konu olduğunu yaşayarak görmekte ve göç olgusunun bu gerçeklikte özellikle sosyal, kültürel ve ekonomik boyutunun etkin, verimli insan haklarına saygın bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.

UCLG-MEWA, WALD ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Çalıştay bulgularını Türkiye genelinde göç yönetimi alanında çalışan ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile paylaşacak ve ulusal göç politikasının kurumlar arası diyalogun kurulması ve işbirliği dahilinde yönetilmesi çağrısında bulunacaktır.